

Glasoslovje prekmurskega govora Cankove skozi čas

TJAŠA JAKOP

*Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Novi trg 2,
SI 1000 Ljubljana, Tjasa.Jakop@zrc-sazu.si*

DOI: <https://doi.org/10.18690/scn.18.1.158-173.2025>

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

V prispevku osvetljujemo glasoslovno podobo prekmurskega govora vasi Cankova, ki ga slovenska dialektologija uvršča v ravensko-gorički govor prekmurskega narečja panonske narečne skupine. Narečno gradivo je bilo zbrano na terenu po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas* (od konca 90-ih let do danes) in je v članku primerjano z narečnim gradivom, objavljenim leta 1909 v glasoslovni razpravi Avgusta Pavla. V prispevku so podrobneje predstavljene osnovne glasoslovne in naglasoslovne značilnosti govora.

This paper presents and describes the local dialect of Cankova, which according to Slovenian dialectology belongs to the Ravensko-Goričko local dialect of the Prekmurje region that adheres to the Pannonian dialect group. The dialect material for this article was collected in Cankova (data-point SLA T387) according to the questionnaire for the Slovenian Linguistic Atlas (SLA) and has been compared to older dialect material from the same village, published in 1909 in Avgust Pavel's detailed description of the phonology of the Cankova (Prekmurje) dialect. The phonetics and phonology of this local dialect are presented in the article in greater detail.

Ključne besede: dialektologija, panonska narečna skupina, prekmursko narečje, ravensko-gorički govor, glasoslovje, Cankova, Avgust Pavel

Key words: dialectology, Pannonian dialect group, Prekmurje dialect, Ravensko-Goričko sub-dialect, phonetics and phonology, Cankova, Avgust Pavel

1 Uvod¹

1.1 Področje raziskovanja

1.1.1 Prekmurje

Prekmurje je ozemlje med Muro in mursko-rabskim razvodjem na skrajnem severovzhodu Slovenije. Je del naravno in gospodarsko zaokroženega Pomurja

¹ Prispevek je nastal v okviru programa Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega (P5-0408).

in obsega pretežni del Goričkega, jugozahodno tretjino Lendavskih gor in ravnilno na levi strani Mure: Dólinško in Ravénsko. Pokrajina na levem bregu reke Mure je torej geografsko razdeljena na tri dele: severni (Goričko), osrednji (Ravensko) in južni (Dolinsko).

1.1.2 Cankova

Cankova je vas, ki leži na zahodnem delu prekmurskega ozemlja blizu avstrijske meje. Nahaja se v bližini Gornje Radgone ob cesti iz Murske Sobote proti Rogašvcem. Ime naselja **Cankova* (*ves*) prvotno vsebuje svojilni pridevnik od osebnega imena *Canek*, *Cank* z imenotvorno različico, *Canjko*, *Cajnko*, ki se ohranjajo kot priimki (Snoj 2009: 87). Madžarsko ime za Cankovo je *Vashidegkút*, nemško pa *Kaltenbrunn*, kar pomeni 'mrzel izvir/studenec'.

V središču vasi je osnovna šola, cerkev svetega Jožefa z župnijo ter ob njem park z vodomatom in spomenikom Avgusta Pavla (rojen na Cankovi 1886, umrl v Sombotelu 1946). Večina prebivalstva živi polkmečko življenje na manjših kmetijah z dodatno zaposlitvijo v Murski Soboti ali bližnji Avstriji (podatki s terena, 2016). Zahodno od vasi je nekdanji obmejni prehod Cankova (avstrijsko naselje Bad Radkesburg je oddaljeno le nekaj kilometrov). Vas Cankova je osrednje naselje istoimenske občine Cankova, ki leži na skrajnem jugozahodu Goričkega ob avstrijski meji in združuje osem naselij (Cankova, Domajinci, Gerlinci, Gornji Črnci, Korovci, Krašči, Skakovci in Topolovci) ter ima okrog 2000 prebivalcev.

2 Prekmursko narečje

Prekmursko narečje je del panonske narečne skupine. Govorijo ga na območju levega brega Mure, vključno s Porabjem na Madžarskem in Radgonskim kotom v Avstriji. Prekmursko narečje sestavljajo tri različice: goričko, ravénsko in dólinsko, ki se med seboj razlikujejo v mlajših inovacijah v glasoslovju, npr. v izgovoru zvočnika *j* (tega ohranja le dólinsko podnarečje, drugod pa ima položajne variante *dj*, *g* ali *dž*).

Po definiciji Tineta Logarja (1975: 115) se prekmursko narečje govori v Prekmurju, ob zgornji Rabi v okolici Monoštra na Madžarskem in v nekaj vaseh ob madžarsko-avstrijski meji v Avstriji. Narečje pozna jakostno (tj. netonemsko) naglaševanje ter kolikostno nasprotje v vseh besednih zlogih. Sistem dolgih samoglasnikov je monoftongično-diftongičen.

Vilko Novak (1936: 5) je prekmursko narečje razdelil na tri govore: južnega govora Dolinci od Murske Sobote do Lendave, med Muro in Lendavo; srednjega govora Ravenci od Murske Sobote proti Cankovi; severnega ali goričkega pa Goričanci. Na tri podnarečja, severno, osrednje in južno, je prekmurščino razčlenila tudi Zinka Zorko (1994: 232): severno podnarečje se govori ob zgornji

Ledavi in v Slovenskem Porabju, osrednje od Cankove, prek Murske Sobote do Filovcev in Kobilja, južno, tj. dolinsko, pa vzdolž Mure.

Slika 1: Izsek iz Karte slovenskih narečij (Karta Tineta Logarja in Jakoba Riglerja 1983, dopolnili sodelavci Dialektološke sekcije ISJFR ZRC SAZU, SLA 3.1 2023: 11).

Gorička različica se torej govori severno od Cankove in v Porabju, ravensko narečje od Cankove (ob meji z Avstrijo) proti vzhodu in južno od Murske Sobote do Rakičana, dolinsko pa južno od Rakičana (oz. Murske Sobote) do reke Mure in ob Ledavi. Ločnice med temi področji so nastale zaradi naravnih ter politično- in cerkvenoupravnih dejavnikov, mejo med severnim in osrednjim delom pa je izoblikoval naravni relief goriškega gričevja. Severni del je imel središče v Monoštru in Gornji Lendavi (današnji Grad), osrednji v Murski Soboti, južni pa v Turnišču in Dolnji Lendavi (današnja Lendava). V zamejstvu na Madžarskem se govori t. i. porabska različica, ki zajame krajevne govore vse do Monoštra.²

Av gust Pavel (1886–1946) je bil prvi, ki je v svoji monografiji *Glasoslovje slovenskega cankovskega narečja* (*A vashidegkúti szlovén nyelvjárás hangtana*, 1909) klasificiral oz. ločil tri prekmurske različice: severno – goričko, ki se govori ob zgornji Ledavi in v Porabju, osrednjo – ravensko, ki se govori od Cankove preko Murske Sobote do Filovcev in Kobilja, ter južno – dolinsko, ki je v rabi vzdolž Mure.³ Pavel navaja (1909: 5–6):

Cankovsko narečje se razprostira zahodno od jezikovnega okoliša *Ravencev* v neposredni sosesčini štajerske meje. Cankova sama je približno tri četrt ure oddaljena od nemško govoreče Radgone in leži ob mejnem potoku Kučnica (*Küçñca*). Okoli Cankove so vasi z izključno slovenskim prebivalstvom: Korovci (*Koròufcä*), Gerlinci (*Gòroncä*), Črnci (*Čñncä*), Krašči (*Krášcä*), Topolovci (*Topolòufcä*), Skakovci (*Skàkofcä*); prebivalci skoraj vseh teh vasi spadajo k *Ravencem*.« O tamkajšnjih govornikih pravi (Pavel 1909: 4): »*Ravenci* (*Rovèncj*; *Ravèñc*) so prebivalci ravnine, ki se pričinja pri Cankovi,

² Podrobneje o tem piše Mihaela Koletnik (2008: 10–14).

³ Govor Cankove uvrščamo v ravensko-gorički govor.

približno do Murske Sobote: vasi Cankova (*Cànkova*), Skakovci (*Skàkofcä*), Krajna (*Kràjna*), Polana (*Polájnä*) itd. V njihovi govorici je precej tujk, zlasti nemških, zato je njihov besedni zaklad, kar se domačih besed tiče, najbolj reven.

Cankova je tudi točka T387 v mreži *Slovenskega lingvističnega atlasa*. Avtorica je zbirala cankovsko narečno gradivo na terenu (tudi) po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*. Po omenjeni vprašalnici je narečno gradivo za Cankovo zapisala tudi Marija Gere (Gere 1993), leta 2001 pa Zinka Zorko (Zorko 2008: 74–86).

3 Glasoslovje narečja Cankove

Pavel je v *Glasoslovju* predstavil vse glavne glasoslovne značilnosti tega prekmurskega govora, med drugim: 1) zaokroženje kratkega in nenaglašene *a* je značilno tako za ravensko kot goričko različico prekmurščine, npr. *màtì, kàmän, žàgati*; 2) dolgi *a* je nezaokrožen, sprednji oz. rahlo *e*-jevski (*ä*), npr. *vlàs, mlátìti*; 3) za dolgi *ja* imajo dvoglasnik oz. diftong *eì*: *lèìs, mlèìko* ‘mleko’, *dèìtä* ‘dete’, za dolgi *o* pa diftong *ou*: *mòust, sènou*; 4) v panonski narečni skupini se je dolgi *u* pomaknil v izgovoru naprej (*ü*), npr. *vùjac, grùška*, značilno pa je tudi, da *-m* v izglasju prehaja v *-n*, npr. *sädän* ‘sedem’.

3.1 Samoglasniki

V 1. delu Glasoslovja Pavel v poglavju Vokalizem samoglasnike cankovskega narečja prikazuje s tabelo (Pavel 1909: 7); našteje 18 monoftongov: *i, í, ì, é, e, ä, á, á, ä, o, ó, ö, õ, u, ú, ü, ü*; posebej našteje dvoglasnike, npr. *èì* (*lèìs, mlèìko*), *òu* (*nòus, sènou*), *üü* (*mäklìn štüü* ‘držaj metle’, *san büü*), *äo* (npr. *kòtäo*), *äo* (npr. *täo* ‘del’, *oräo* ‘oral je’) itd.

Inventar

Vokalizem

Cankovsko narečje loči naglašene samoglasnike, ki so dolgi in kratki, in nenaglašene samoglasnike, ki so samo kratki. Inventar prozodemov torej zajema dva naglasa (*‘V*, *’V*) in nenaglašeno kračino (*V*). Sistem dolgih naglašanih samoglasnikov je monoftongično-diftongičen; nastali so iz starih in novih cirkumflektiranih samoglasnikov. Kratki naglašeni zložniki v nezadnjem besednem zlogu se niso podaljšali; kratki naglašeni samoglasniki so nastali iz staro- in novoakutiranih in umično naglašanih samoglasnikov.

Dolgi naglašeni samoglasniki

<i>i:ĩ/i:</i>			<i>ü:</i>			<i>u:ũ/u:</i>
	<i>ɛ:</i>				[<i>ø:</i>]	
		<i>ɛ:ĩ/e:ĩ</i>	[<i>ö:</i>]	<i>ø:ũ/o:ũ</i>		
		[<i>e:</i>]	<i>á:</i>			
			[<i>a:</i>]			

Kratki naglašeni samoglasniki

<i>i</i>			<i>ü</i>			<i>u</i>
	<i>ɛ</i>				<i>ø</i>	
		<i>e [ä]</i>	<i>ö</i>			
			<i>â</i>		+	<i>ɹ</i>

Izvor samoglasnikov cankovskega narečja

Dolgi naglašeni samoglasniki so nastali iz starih in novih cirkumflektiranih samoglasnikov.

i:ĩ/i: < **ī* (*b'ri:ĩtva* (**P** *brĩjtva*),⁴ *s'vi:ĩnja* (toda **P** *svĩna*), *'li:ĩce* (**P** *licä*), *'či:ĩ* 'hči', *me'zi:ĩnec*, *m'li:ĩn* (**P** *mlín*), *'si:n* in *'si:ĩn* (**P** *sínäk*), Imn *ø'či:* in *ø'či:ĩ*, *vi'si:* in *vi'si:ĩ* (**P** *viši*), *o'bi:ĩstĩ* (star.),⁵ *sa'ni:ĩ*, Red *kɹ'vi:ĩ*, *ži'vi:n* = živim)
– v izposojenkah (*k'ri:ĩš* (**P** *križ*))

ü: < **ū* (*p'lü:ča* (**P** *plűča* in *plűjča*), *'Mü:ra* (**P** *Mõra*), *'tū:* (**P** *tű*); *'vü:jec* (**P** *vűjác*) 'materin brat', *g'rü:ška* (**P** *grűška*); prid m *'sü:jĩ* (**P** *sűjĩ*);⁶ *'kü:ĩpĩla* (**P** *kűpĩlĩ* 'kupiti'))
– v izposojenkah (*'kü:ĩnja* 'kuhinja' (**P** *kűńa*), *š'tü:ũ* 'toporišče', *š'kü:fka* in *š'kü:ĩfka* = škufka 'smrekov storž' (**P** *škűfka*), *b'rü:ĩtöf* 'pokopališče' (**P** *brűtv*))

⁴ Pavlovi podatki iz Glasoslovja (Pavel 1909) so označeni z veliko in odebeljeno črko **P**; večino narečnih podatkov, zapisanih z novo transkripcijo, je zbirala avtorica prispevka na terenu od 2006 dalje (Jakop 2006>).

⁵ Poleg nov. *led'vice*.

⁶ V Glasoslovju Pavel zapisuje glas *ɹ*, ki ga opiše kot kratek samoglasnik med zelo ozkim *ɛ* in *i*, v nenaglašenem položaju pa da se izgovarja polglasniško (kot *ä*).

u:u/u: < **ǣ* ('gu:ut = golt 'grlo' (P *gút*), 'žu:na = žolna (toda P *žùna*), s'tu:uček = stolček 'koruzni storž', 'ču:un 'korito, čoln' (toda P *čùn*), 'vu:k (P *vúk*); prid m 'du:k (P *dúg*, *dúgi*); P *gúčati* = golčati 'govoriti')
– v izposojenkah (*ka'pu:ut* 'suknjič' (P *kapút*), 'tu:xná 'odeja' (toda P *dùna*), 'ru:ut 'oje' (P *rúd*), 'tu:tɔr (P *tútor*))

e: < **ē* ('pe:tek (P *pétäk*), 'pe:t in 'pe:it (P *pét*), 're:p in 're:ip (P *rép*), 'pe:ta in 'pe:ita, g're:da in g're:ida, Imn sku'ze: in sku'ze:i (toda P *sküzä*), dā'vɛ:t in dā'vɛ:it (P *dävét*), dā'sɛ:t in dā'sɛ:it (P *däsét*); led g'lɛ:dan in g'lɛ:idan (P *gléda*))⁷
< stalno dolgi polglasnik – **ǣ* ('le:n = lan, 'de:n = dan (P *dén*), 'te:st = tast (P *tést*), 've:s (tudi 've:is) = vas (P *vés*), la'kɛ:t, nɔ'xɛ:t 'noht' (P *no(j)ét*))
< **ī* v položaju pred r (*me'xɛ:r* = mehír 'mehur', vó'dɛ:r oselník' (toda P *vodèir*), P *mér* = mir, *pastér*; *šérši*; *spomérajó* = umirajo)

[e:] < e v položaju pred u (del -l m ed: p're:u = prel 'presti' (P *prǎo*), c've:u = cvel 'cvesti', p'le:u)

[ö:] < redko **ū* ('kō:jaɪ 'kuhati' (P *kǒjaɪ*))
– redko v izposojenkah (g'vö:lp = velb 'kamniti podboj')

[ɔ:] – redko v izposojenkah (st'rɔ:žok 'blazina za čez posteljo, na kateri se je ležalo, s polnilom iz koruznega ličja')

e:ɪ < **ē* ('le:is 'gozd, les' (P *lèis*), m'le:iko 'mleko' (P *mlèiko*), 'cɛ:iline (P *cɛlina*), 'de:ite (P *dèitǎ*), k'le:isče (P *klèiščǎ*), g'ne:izdo (P *gnèizda* in *gnèizdo* ali *gnizdòu*), d've:i (P *dvèi*); prid ž 'le:ipa (P *lèipi*), s'le:ipɪ (P *slèipi*), 'bɛ:ilɪ (P *bèilɪ*); oɞ'p're:itɪ (P *otprèiti*))
< **ē* ('le:it, 'mɛ:it, 'pɛ:it, sɪ'cɛ:i, lid'ge:i = ljudje (toda P *léd*, *méd*, *péc*, *sɪcɛ́*, *liddé*))

o:u < **ō* ('no:uɔ 'noč' (P *nòuɔ*), 'no:us 'nos' (P *nòus*), 'bo:uk (P *bòug*), ne'bɔ:u (toda P *něba*), sɛ'nɔ:u (P *sɛnòu*), kɔ'ko:ut = kokot 'petelin' (P *kokòut*), 'vɔ:usɛk (P *vòusk*), 'kɔ:ula 'voz' (P *kòula*), s'to:u (P *stòu*))
< **ǫ* ('sɔ:used 'sosed' (P *sòusɪd*), 'rɔ:uka (P *ròuka*),⁸ ot'ro:ubɪ 'otrobi' (P *otròubdǎ*), 'zɔ:up (P *zòub*), 'mɔ:uʃ (P *mòuž*), že'lɔ:udɛc (P *žalòudǎc* ali *žǎlòudǎc*))
< **ō* po umiku novega cirkumfleksa ('o:utava⁹)

⁷ Za **ē* je danes v cankovskem govoru v večini primerov dvojni refleks, medtem ko Pavel (1909) navaja le primere z monoftongom.

⁸ Po analogiji tudi 'no:uga (P *nòuga*).

⁹ Leksem *otava* izkazuje Ivšičevo retrakcijo (Gostenčnik 2022: 147); tudi v prekmurskih govorih krajev Večeslavci (SLA T397) 'o:utava, Žetinci (SLA T414) 'o:utava ter v sred-nještajerskem govoru kraja Dobovec pri Rogatcu (SLA T339) 'o:tāvič in kozjansko-bi-zeljskem govoru kraja Bistrica ob Sotli (SLA T345) pa 'u:tavič.

- < * $\bar{q}$ po po umiku novega cirkumfleksa ('go:ʏsanca (P gòʏsanca) = gosenica¹⁰)
 – v izposojenkah ('šo:ʏštär 'čevljar' (toda P šùʏštär), 'ro:ʏmar, 'šo:ʏla (P šòʏla), o'ko:ʏrjš = *obkoroš¹¹ 'kor' (P okòʏrjš), 'bo:ʏta = bolta 'trgovina' (P bòʏta))
- ä:** < * $\bar{a}$ (b'rá:da, v'lá:s = vlas 'las' (P vlás), 'pá:lec (P páläc), pə'tá:č 'kolo', 'zá:tanek (P zátanäk), kəqəšn'já:k; 'zá:gña = zadnja (P zágñič); p'rá:vimo (P právi), m'lá:titj m'lá:tjn (P mlátitj mlátjn), 'tá:latj 'deliti' (P tálatj))
- [a:]** – v izposojenkah ('xa:jzļ = hajzelj 'stranišče', 'va:raš 'mesto' (P váraš), 'va:ga)
- Kratki naglašeni samoglasniki so nastali iz starih in novih akutiranih samoglasnikov.
- i** < * $\bar{i}$ - ('žila, 'xiža in 'iža 'hiša' (P (h)iža), 'lipa, 'riba (P riba), 'ñiva (P Ied in Imn ñiva), 'tikäf (P tikäv), 'žito (P žito), Imn f'tičj)
 < * $\bar{i}$ ('miš (ž) (P miš), 'rit (P rìt), f'tič = ptič (P ftič), 'sir (P sir); prid m 'sit (P sīt)
 – v izposojenkah ('cigeʏ 'opeka', 'pisker 'lonec', 'rixtar = rihtar 'župan', fā'milija, ošta'rija; 'vintatj 'vejati')
- ü** < * $\bar{u}$ - in *- $\bar{u}$ (k'rüj (P krù, toda krúja), 'čüdo (P čüdo), p'lük, (P plüg); 'lüşčitj (P lüşčiti)
 – v izposojenkah ('cük 'vlak' (P cüg), g'rünt 'kmetija' (P grünt), 'püşel = pušelj 'butara' (P püşäq), 'püta = puta 'oprtni koš', 'küga (P küga), 'püşpek = pušpek 'škof' (P püşpäk))
- u** < * $\bar{f}$ (s'kuza 'solza' (P sküza), s'tube = stolbe 'stopnice' (P stüba), P kùcät 'kolk' (toda danes 'kolk); prid m 'dužen (P dùžän), 'kustj = tolsti 'debel' (P küsti), prid ž 'duga (P dügo), P pùn; 'tučtj (P kúčti), P gùtnotj 'požreti, srkniti'; Ied 'punjn)
 < * $\bar{f}$ in *- $\bar{f}$ ('vuna; prid m 'pun, prid ž: 'duga, 'puna)
 – v izposojenkah (bā'žusj = bajusi 'brki' (P bad'üs, bajüs), št'runfa

¹⁰ Leksem *gosenica* izkazuje Ivšičevo retrakcijo (< * $\bar{q}$ ošēnīca < * $\bar{q}$ ošēnīca (Furlan 2005: 407, op. 3); tudi v prekmurskih govorih krajev Večeslavci (SLA T397) 'go:ʏsanca, Grad (SLA T398) 'go:ʏsenca, Gornji Perovci (SLA T399) 'go:ʏsenca, Križevci (SLA T400) 'go:ʏsanca, Žetinci (SLA T414) 'go:ʏsanca ter v kozjansko-bizeljskem govoru kraja Bistrica ob Sotli (SLA T345) 'go:ʏsanca, v srednještajerskem govoru kraja Dobovec pri Rogatcu (SLA T339) 'go:ʏsanca in v srednjesavinjskem govoru Ložnice pri Žalcu (SLA T324) 'go:senca.

¹¹ Prim. madž. *kórus* 'kor'.

‘nogavice’ (P *štrũnf̃a*, Tmn *štrũnf̃ä*), *k'rumpič* = krumpič ‘krompir’ (P *krũmpĩš*), ‘kuća’ ‘hiša’ (P *kũč̃a*), ‘kukorca’ = kukor(i)ca ‘koruza’ (P *kũkorca*), ‘luster’ ‘lestenec’, ‘punčolj’ ‘čevlji’ (P *pũnčũlĩ*), *p'ruslek* (P *prũsl̃äk*) ‘nedrc (pri stari noši neke vrste brezrokavnik, ki se je nosil na vrhu)’)

ę < *ę̃- (*b'r̃eža* (P *br̃eža*), ‘c̃esta’ (P *c̃esta*), ‘d̃eč̃a’ ‘otroci’ (P *d̃eč̃a*), ‘d̃ekla’ (P *d̃ekla*), *ñä'd̃eła* (P *ñäd̃eła*), *ne'ṽesta* (P *ñäṽesta*), *p'l̃eve* (P *pl̃eva*), *st'̃reja* = streha (P *str̃eja*), ‘l̃eṭo’ (P *l̃eṭo*), *ž̃ä'l̃eṭo* (P *ž̃äl̃eṭo*))
 < *ę̃- (*d̃et* (P *d̃et*); ‘s̃e’ = s̃em (P *s̃e*), toda ‘r̃än’ = hren)
 < *ę̃- (*r̃o'g̃eṭu* ‘rog’, toda P *rog̃oṭo*)
 – v izposojenkah (*'l̃eder* ‘usnje’, ‘f̃erma’ = birma (P *f̃erma*), ‘ṽert’ ‘go-spodar’ (P *ṽert*), ‘ṽert̃ĩnja’ ‘gospodinja’ (toda P *ṽärt̃ina*), *p'r̃edganca* = pridiganica ‘prižnica’)

o < *ō- (*č̃oba* = čoba ‘ustnica’ (P *č̃ob̃ä*), ‘ṽola’ = volja (P *ṽola*), *so'b̃ota* (P *sob̃oto*, Ted), ‘s̃k̃orca’ ‘skorja’, ‘s̃k̃oda; ‘ñoṣ̃ĩn (P *ñoṣ̃ĩ*), *p'r̃oṣ̃ĩn* (P *pr̃oṣ̃ĩ*), ‘x̃oḍ̃ĩn (P *oḍ̃ĩ*), toda ‘k̃o:ṭ̃ũža¹² (P *k̃oṭ̃ũža*))
 < *ō- (*'ñoṣ̃* ‘nož’ (P *ñoṣ̃*), ‘k̃oṣ̃ (P *k̃oṣ̃*), ‘k̃oĩn (P *k̃oĩn*), *g'r̃op*, ‘p̃ot = pod ‘podstrešje, tla’, *k'r̃op* (P *kr̃op*), ‘p̃op (P *p̃op*) ‘župnik’)
 < *ō- in *ō̃- (*'t̃oča* (P *t̃oča*), ‘m̃oč̃nik (P *m̃oč̃nik*), ‘d̃oga (P *d̃oga*) ‘doga, deščica pri sodu; *st'r̃ok*)
 < umično naglašeni *o (*'ṽoda* (P *ṽoda*), ‘k̃osa, *koza* (P *k̃oza*), ‘k̃osec (P *Rmn k̃oscov*), ‘b̃oṣ̃ĩč̃, ‘k̃onec (P *Tmn k̃onc̃ä*), ‘č̃l̃ovik (P *č̃l̃oṽik* in *č̃l̃oṽek*), ‘k̃oṭ̃eṭu (P *k̃oṭ̃äo*); prid m ‘b̃oṣ̃ĩ (P *b̃oṣ̃ĩ*), prid s ‘d̃ob̃ro (P *d̃ob̃ro*); *g'l̃odaṭ̃ij*; ‘g̃or, ‘d̃oĩ ‘dol’ (P *d̃oĩ*))
 < *o- po umiku naglasa z zadnjega kratkega zaprtega zloga (*'p̃otplat* ‘stopalo, podplat’ (P *p̃oṭplat*))
 – v izposojenkah (*č̃onta* ‘kost’ (P *č̃ont̃a*), ‘g̃omba’ = gomba ‘gumb’ (P *g̃omb̃a*), ‘oṛg̃l̃e (P *oṛg̃ol̃ä*), *pl̃a'f̃on*, ‘m̃oṛt, ‘s̃t̃ok = tirštok ‘podboj’, ‘c̃ota ‘cunja’, ‘p̃ojp = pob ‘fant’ (P *p̃oĩb* ali *p̃oĩb̃*), ‘b̃ot̃är, *gl̃a'ž̃ojna* = glažovina ‘šipa’, ‘f̃oṣ̃l̃ ‘debela deska’, ‘s̃p̃oret ‘štedilnik’ (P *š̃p̃or̃ät* ali *š̃p̃är̃ät*), ‘m̃oṣ̃t, ‘p̃oḍ̃g̃an = podgan ‘podgana’ (P *p̃oḍ̃gan*), ‘k̃oṣ̃t̃än, ‘x̃oṣ̃nt're:ĩgar̃ij ‘naramnice’)

ö < e (< *ę̃-, *ę̃-) položajno (*'ṽöter* ‘veter’ (P *ṽöṭär*), ‘s̃över = sever, Red, Idv *č̃lo'ṽoka* (P *č̃loṽoka*), ‘B̃ölt̃ĩnc̃ij (P *B̃ölt̃ĩnc̃ä* = Beltinci), ‘ṽörne ‘d̃ü:ĩše, *č̃lo'ṽöšk̃ij, d'ṽöma* = dvema; ‘ṽö ‘ven’, Red ‘ṽö s ‘č̃ela ‘grdo gledati’ (P *ṽögl̃eḍ̃a*), ‘ṽö f̃t̃e:gño = vtegniti se ‘stegniti se, umreti’ (P *ṽösp̃it̃ij, ṽö ṽĩgla, ṽö spos̃ũš̃ĩl̃ij, ṽö s̃ũnot̃ij, ṽö ž̃ež̃gala*))
 < *u položajno (*'ṽöra* ‘ura’ (P *ṽöra*))
 – v izposojenkah (P *b̃örl̃ä* ‘burkle’, toda danes ‘r̃a:g̃l̃ce)

¹² V leksemu *koža* (*'k̃o:ṭ̃ũža*) se naglašeni *o* odraža kot padajoči *o*, kar je možno razložiti s položajnim razvojem ob *ž* (prim. Gostenčnik 2022: 144, 147).

e [ä] < umično naglašeni **e* (čelo (P Med na čāl), 'rebrō, 'sästra (P sästra), 'täle, (P tälä), 'časnjäk = česnek 'česen', 'rätkef = redkev (P rätkäv), 'žāna (P žāna), mladōžānāc 'zaročenec, 'ženin' (P mlādožānāc/mladožānāc), Imn 'mäkle 'metla' (P mākla); 'nästj (P nāstj), del -l ž ed: s'pākla (P pākli), p'lāla = pletla, 'nāsla, vel 'nāsīte in 'nāste (P nāstā); tudi 'pāro (P pāro))

< **ā*- in **ā*- ('mäša = maša (P māša), d'värj = dveri 'vrata' (P na dvārāj), 'sānje = sanje; prid m 'lāxek = lahek (P lāhko) in 'pes = pes (P pās), 'dāš = dež (P dāš in dāšč), g'nās = danes (P gnās))

< umično naglašeni polglasnik (s'tābār (P stābār), 'mäglā (P māglā), 'sānje = senje 'sejem' (toda P sēñā))

< **ē*- in **ē*- (s'rāča (P srāča), 'dātālca = deteljica 'detelja' (P dātālca), Red: dītātā (P Ded dētāt), tälāta, pōk'lāknotj = pokleknoti, p'rāstj; 'zāt = zet (P zāt), 'vāč (P vāč); nam 'zāt (P ned žāt))

< **ē*- in **ē*- ('mäla = melja 'moka' (P mālā), 'zälze = zelje (P zāldā), Imn rā'mānke = remenke (< *rumenka) 'pirh', 'žānska, 'žānjin, 'sādān (P sādān), Red k'metā/k'māta; prid m nā'bāškj; led: 'mälen = meljem, 'mäčen, del -l m ed: 'pākāu = pekel, 'nāso, š'tārj = kateri, f'čāra; k'met/ k'māt (P kmāt), toda g'le:žēn)

– v izposojenkah (b'lāk = blek 'trebuh' in b'lākastj 'trebušast', c'vāk 'žebelj' (P cvāk), d'rāta = dreto 'dreta', pro'cesija 'procesija', 'reuma, 'gāzārō = jezero 'tisoč' (P d'āzāro), 'žāgān 'blagoslov' (P žāgān); prid m 'bātežen = betezen 'bolan' (P bātāžān), prid ž 'žāgnana 'blagoslovljen')

ā < **ā*- ('kāmen (P kāmān),¹³ s'lāma (P slāma), 'gāber, 'jāvōr, 'kāšey, Red b'rāta, 'kāča, m'lāka, 'žāba, 'žāgōda = jagoda, lō'bānja, 'mātj (P mātj), 'bābica (nov.), 'mātj (star.) 'stara mati', k'rāva (P krāva), 'bāba, s'kāla, 'māčija = mačeha, m'rāvla, s'rākca = srakica 'srajca' (P srākca), 'pālca = palica, sest'rāna = sestrana 'sestrična', 'žāblan (ž) = jablan 'jablana', 'žābōko = jabolko (P d'āboko ali d'āboka), 'rāšōške = razsoške 'vilice', 'pāvōčina = pavučina 'pajčevina' (P pāvūčina ali pāvōčina), 'pāmet (P pāmāt), og'rāček = ogradček 'vrt' (P ogrāčāk); pālāti, klā'pātj, 'dātj (P dātj), s'pātj (P spātj), z'nātj 'vedeti' (P znātj), tāsātj, P zvātj, kovātj)

< **ā*- (b'rāt (P brāt), 'kāta = kad, g'rāj = grah 'fižol', prid m zd'rāj, p'rāj, k'rāj = kraj 'proč', 'kā = kaj)

– v izposojenkah (g'vānt (P gvānt) 'obleka', 'māntj 'ženski plašč', š'lāpfj 'copata iz usnja', 'vānkiš 'vzglavnik, blazina za pod glavo' (P vānkiš), 'xāmer 'kladivo', b'lānja = blanja 'deska', šk'rāmplj = škrapelj 'krempelj, parkelj', 'lāče = hlače (P lāčā), co'pāta, po'gāča 'potica' (P Imn pogāčā), š'tāla, 'fārōf 'župnišče' (P fārōf), š'mārnice, 'ādvent = advent, g'rāba 'grapa', Imn 'lāampe 'usta' (toda P vūsta), Oed z 'lāncon = lancem 'veriga' (P lānc), 'kānžar (toda P kōnžar) = kanžar 'merjasec')

¹³ Kratki zaokroženi *a* (ki ga Pavel zapisuje kot *ā*) zapisujemo z *ā*, npr. 'kāmen, b'rāt.

r < ***r̥** in ***r̥** (*p'rsa*, *č'rf*, *p'rst* (**P** *p'rst*), *'grm*, *'brf*, *'mrtvec* 'mrlič', *'s'na*, *s'mrt* (**P** *sm'rt*), *'k'f* 'kri' (**P** *k'v*), *'žrt*, *'prt* 'rjuha', *'trs* = *trs* 'trta', *'d'va*, *'k'rst*, *'k'ma*, *'v'ba*, *'p'peu* = *prpel* 'poper'; *prid m* *'t'dj*; **P** *b'cañä*, *Č'ncä* (Črnci), *šm'klaväc*)

3.2 Soglasniki

V 2. delu Glasoslovja Pavel v poglavju Konzonantizem soglasnike cankovskega narečja prikazuje s tabelo (Pavel 1909: 93), in sicer jih našteje 25 ter jih deli na zvoneče (*b*, *d*, *đ* oz. *d'*, *g*, (*dz*), *dž*, *v*, *z*, *ž*, *j*, *r*, *l*, *m*, *n*) in nezvoneče (*p*, *t*, *t'* oz. *t'*, *k*, *c*, *č*, *f*, *s*, *š*, (*ch*), *h*) oz. na zapornike: *p*, *t*, *t'*, *k*, *b*, *d*, *đ*, *g*; zlitnike: *dž* (*dz*), *c*, *č*; pripornike: *f*, *s*, *z*, *š*, *ž*, *h* (*ch*), *v*, *j*; jezičnike: *r*, *l* in nosnike: *m*, *n*, *ñ*, *ŋ*).

Izvor soglasnikov cankovskega narečja

n < ***-m** (*'vüzen* = *vuzem* 'velika noč'; Oed: *z b'rätön* (**P** *z brátön*), *pod n'oxetön* 'noht', *s 'si:ñon*, *s p'otá:čön* 'kolo', *s k'v'vá:čön*, *s k'lü:čön* (**P** Oed: *z m'oužon*); Dmn: *d'vāran*, *n'čān* 'noč', *'sādān* (**P** *sādān* 'sedem'); led: *g'le:dan* in *g'le:īdan*, *'nosin*, *p'rosin*, *'xodjin*, *'čü:jen* 'slišim', *'iden*¹⁴ 'grem', *kü'püvlen*, *pla'čüvlen*, *san 'čü:la* (**P** led: *nāšcān* 'nočem', *nām'rān* 'ne morem', *mān* 'imam', *zavr'en*, *nā f'olgan*, *vīdo san*))
< ***-ñ** (*g'le:ž'en*, *toda 'kōjin* (**P** *kōñ*))

ñ < ***ñ** (*s'viña*, *'lū:īkña*, *'ñiva* (**P** *ñiva*), *'kür'nek* = *pu'rnjak* 'kurnica', *'ši:ñek* = *šijnjak* 'vrat, tilnik' (**P** *šinäk*), *č're:šña* (**P** *čr'ēšña*), *šk'riña* = *skrinja* 'krsta', *g'os'tüvañe* (**P** *gostüvañä* 'gostija'), **P** *f'ou'v'vañä* 'voznja, prevoz', **P** *p'atlañä* 'prosjachenje', **P** *v'ñák*, *viñák* < *vüñák* 'uljnjak, čebelnjak' (toda danes *čebel'ñá:k*), **P** *kārtofiñäk* 'krtina'; *'ñegof* (**P** *ñām*); *prid m* **P** *kōñskj* 'konjski', *prid ž* *'zá:gña* = *zadnja* (**P** *zágñič*); *'v'ñatj* = *vonjati* 'smrdeti', **P** *st'ónatj* 'stokati, ječati')
< ***-ñ** (*'ogeñ*, *š'kägeñ*)
< ***ñ** < ***-n'bj-**/***-n'bj-** (*'sāne* = *sanje*, *zna'meñe*, *k'os'miñe* = *kosminje* 'dlaka' (**P** *kosm'ñä*))

l < ***l̥** (*'zāmla*, *'v'ola* = *volja*, *'mäla* = *melja* 'moka' (**P** *māla*), *nā'd'ela* (**P** *Ted nād'elo*), *k'lüka*, *k'lü:č* (**P** *klüč*), *p'lü:ča* = *pljuča* (**P** *plüča* in *plüjča*), *'p'ostāla* (**P** *p'ostālca*), *živ'lenje* (**P** *živl'ēña*))
< ***lV** < primarna skupina ***dl**/***tl** (del -*l* ž ed: *p're:la* in *p're:ila* = *predla*

¹⁴ Za glagol *iti* se v prekmurskem narečju namesto korena *gre-* uporablja *ide-* (npr. *ideva*), ki izhaja iz nadomestne nedoločniške osnove **id-* (Jakob 2017: 59).

(**P** *prēla jä* [manjka naglasno znamenje]), '*ge:ila* = jedla, *c'vālā* = cvetla (**P** *cvāla*), *p'lāla* = pletla, **P** *zmāla jä* = pometla je)

< ***n** v skupini **mn** (*'gümla* = gumno ž)

v < kot proteza pred ***u-** (*'vōra* 'ura' (**P** *vōra*), *'vūja* 'uho' (**P** *vūja*), *'vūjec* = ujec (**P** *vūjēc*), *'vū:ina*, *'vūš* (**P** *vūš*, *viši má*, Imn), *'vū:izda* 'uzda' (**P** *vūzda*), **P** *vūsta* (toda danes *'lāmpa* 'usta'), **P** *vīnāk*, *viñāk* < *vūñāk* 'uljnjak, čebelnjak' (toda danes *čebel'ná:k*); **P** *vūdrītī* 'udariti')
< kot proteza pred ***o-** v primeru *'vō:ugālžē* = ogelje 'ogelje'

u < ***-l** (*'pākāu* = pekel)
– v del **-l** m ed, ko je naglašen zadnji/edini zlog (*'šō:u*, *'zē:u* = vzel, *p'le:u*, *cv'rāu* = cvrl, *m'rāu* = umrl, *ž'rāu*, *'dāu*, *z'nāu*, *t'ka:u*, *š'čēu* = hotel, *m'lōu*, *si'sūu* = sušil, *kō'siu*, *'bi:u*)
< skupina ***dl/*tl** (*p're:u* = prel 'presti' (**P** *prāo*), *c've:u* = cvel 'cvesti' (**P** *cvāo jä* = cvetel je))
< ***-f** (*k'rāu* = kralj, *'kāšēu*, *'pṛpeu* = prpel 'poper')

j < ***x** – kot zapolnitev zeva po onemitvi ***x** v položaju ***VxV** (*'māčija* = mačeha, *'rāsōje* 'vile', *'mūja* = muha (**P** *mūja*), *st'reja* = streha (**P** *strēija*), *'vū:ja* 'uho' (**P** *vūja*), Red: *k'rūja*, *g'rāja* = graha 'fižol', **P** *od strāja*; prid m *'sū:jī* = suhi 'suh' (**P** *sūji*); *'kū:jaṭī* 'kuhati' (**P** *kōjaṭī*))
< ***-x** – kot zapolnitev zeva po onemitvi ***x** v položaju ***-Vx** (*mē:j* 'meh', *g'rāj* 'fižol', **P** *strāj* 'strah'; *k'rūj* (toda **P** *kriū* z onemitvijo v izglasju), **P** *žmāi* 'okus'; Mmn: *pṛ po'tā:čaj*, *pṛ d'vāraj* = dverih 'vrata' (**P** *na dvāraj*), *'ō:ukñaj*, *pō 'žilaj*, v *'lāmpaj* 'v ustih', **P** *fčāmārāj* 'v besu, v jezi', *f cāiṭṅgai* 'v časopisu', *na lāčai* 'na hlačah'; *po slovēnskī brīgái i dolínai* (Pavel 1909: 3))
< ***-vi-** (*bra'dājca* = bradavica (**P** *bradājca*), *bō'rojca* = borovica 'brinje', *glā'žojna* = glažovina 'steklovina, šipa', **P** *ilojca* 'ilovica', *rokājca* 'rokavica', *kṛvojicā* 'krvavice')

k < ***j** za nezvenečim nezvočnikom¹⁵ (*s'tāriške* = starišje 'starši' (**P** *stāriškā*), *'va:raške*, *pō'tā:čke* 'kolesa', *sr'mā:cke*)
< ***t** v skupini **tm** (**P** *kmica* = tmica 'tema'; *kmēčā* = tmeče 'temno')
< ***t** v skupini **tl** (Imn *'mākle* = metla 'metla' (**P** *mākla*))
< ***ī** (*'kāden* = teden (**P** *kādān*))
< ***l** v skupini **sl** (*s'kuza* = solza (**P** *skūza*))

g < ***j** pred sprednjimi samoglasniki (*gā'sēn* = jesen, *gā'sānovec* = jesenovec 'jēsen', *gāšpṛen* = ješprenj, *'gāzāro* = jezero 'tisoč' (**P** *d'āzāro*),

¹⁵ Prehod *j > k* je rezultat prehoda *j > g* pred prednjimi samoglasniki in prilikovanja po zvonečnosti *g > k* v položaju ob nezvenečem nezvočniku (Gostenčnik 2022: 142, op. 50).

'güžina = južina 'malica', 'gē:itra 'jetra' (**P** d'ētra ali gētra), Imn lid'gē:ī 'ljudje' (toda **P** lidd'ē), zu'bō:ūvge = zobovje 'zobje', Imn: 'Cānkōfčarge, š'ti:rge = štirje; du'giti = dojeti 'molsti', led m'gē:n in m'gē:in 'umreti', 3ed 'gē:ī 'jesti' (**P** d'ēi))

< ***d** v skupini dn (š'kāgen¹⁶ = skedenj; g'nās = dnes 'danes' (**P** gnās); prid m p're:igen, 'za:gen, prid ž 'zá:gna = zadnja (**P** zágnī = zadnji, spòuḡnī = spodnji, slèignoga = slednjega))

< ***d** v skupini dl (**P** glèitva, danes d'lēto)

f < ***v** pred nezvenečimi nezvočniki (f 'k'rmī, **P** f šòulo, 'ofca, **P** kàufka 'kavka'; prid m 'cānkōfskī = cankovski, 'ži:fčen; 'vō f'tē:gnō = vtegniti se 'stegniti se, umreti', 2mn vel 'lo:ufte)

< *-**v** v izglasju (lāgef = lagev 'sod', 'tikāf = tikev 'buča' (**P** tikāv), 'rātkef = redkev (**P** rātkāv), pót'kō:uf = podkev, 'cerkāf = cerkev, 'brf, 'krf 'kri' (**P** kīv), Rmn 'si:inōf 'sin', vla'sō:uf 'las', pō'tá:čōf 'kolo (na avtomobilu, vozu)' (**P** sādān mēisāncōf), Oed z ž'licōf, s pe'sčō:uf, z 'mātārjōf (**P** s pūkšōf, s frāčōf); prid m zd'rāf, 'hēgof, p'rāf)

< ***p** (< ***p**, ***b**) pred č, t (f'tiči = ptiči, f'čē:la in f'čē:ila = bečela 'čebela')

č < ***t** (t'rē:īčī = tretji)

š < ***x** pred *č (š'četī, led š'čen 'hoteti', 'nišče)¹⁷

< ***x** (< ***k**) pred t (š'tārī = kateri, š'tō = kdo)

< ***s** pred zlogom s š v primeru 'rašōške = razsoške 'vilice'

ž < ***z** v položaju pred n (Oed ž n'jo:uf, Omn ž n'jimī, **P** žnīn)

ž < ***j** (žābōkō = jabolko (**P** d'āboko ali d'āboka), 'žāblan (ž) = jablan 'jablana', 'žāgōda = jagoda, 'žō:uša = jolša 'jelša', 'žālīnč (**P** d'alīč) '(bo-žična) jelka', 'žūk = jug 'južni veter', vā'čērža = večerja (**P** vāčēr'da), 'zālže = zelje (**P** zāld'ā), 'mōrže = morje, 'pāžže = pazdja (**P** pāzd'ā) in pōt 'pāžžamī 'pazduha', 'pērže = perje, ledev'žē:ī = ledevje 'križ' (toda **P** lādāvd'ē), 'vō:ūgālže = ogelje 'ogljē'; prid k'rā:vža (š'tāla) 'kravji (hlev)' (**P** krāv'dī d'ārām 'kravji jarem'); smi'ža:tī se = smejati se)¹⁸

¹⁶ Tudi s'kāden.

¹⁷ Kar kaže na to, da je prehod xt/xč > št/šč starejši od onemitve x-ja pred soglasnikom (Gostenčnik 2022: 143, op. 59).

¹⁸ Morda kot posledica vzpostavitve množinske končnice za srednji spol (-a), nato pa nastanek nove edninske oblike na -e po analogiji. Tako bi se lahko razložilo nastanek ž < j, ki bi ga drugače pričakovali samo pred zadnjimi samoglasniki. V kolikor morda ne gre samo za jezikovno nedoslednost, namreč, Greenberg (1993: 485) na osnovi lastnega gradiva iz Cankove in s primerjavo Pavlovega zapisa cankovskega govora predvideva, da je do podvojitve alofonov gV^E/žV^O < d' prišlo šele v 20. stoletju (Gostenčnik 2022: 142–143, op. 55).

← *j v izposojenkah (*bā'žusj* = bajusi 'brki' (P *bad'usi*, *baj'usi*) ← madž. *bajusz*)

< *(l +) j < *l̥ (*š'vėlža* = švelja 'šivilja' (P *švèlda*))

d < *j (*da:strep* = jastreb)

Skupina -šč- je ohranjena (< *št): *k'lē:jšče* (P *klējščā*), *óg'nišče* (P *og'niščā*), *pr'gi:jšče* (P *prgíščo*, P *rotiščā* 'leseni del kose'); *'lūščitj* (P *lūščiti*) 'luščiti (koruzo)'. Tudi skupina *črě- je ohranjena: *č're:šna* (P *črēšna*), *č're:ivō* (P *črvòu*), *č're:ivlj*; tako tudi *žrě-: *žrā'bē:ī* = žrebe.

Za narečje so značilni tudi zlogotvorni zvočniki (kot posledica vokalne redukcije), npr.:

r (*sr'sen* (P *sršén*), Red *kř'viri*; 3ed *prne'se:ī* 'prinesti'; P *frtā_o* na tri 'četrt na tri'; prid *křvāvo*; *jā prnāso*)

l (*'māntl* 'ženski plašč', *'xa:jzl* = hajzelj 'stranišče', *'fosl* debela deska, *šk'rāmpl* = škrapelj 'krempelj, parkelj'; *'kislca* = kislica, *'pālca*, *'rá:gļce* 'burkle', *kļ'bū:īk* = klobuk (P *kļbūk*), P *pēnzl*, *pūšl*, *kāplca*)

n (*do 'Kučņce* (P *Kūčņca*), *'xoznt're:īgarj* 'naramnice')

Vzglasni *x* lahko onemi: *x-* > Ø (*'lā:pec* 'hlapec' (P *lápāc*), *'lāce* 'hlače' (P *lācā*), *'rān* = hren, toda *'xiža* in *'iža* 'hiša' (P (h) *iža*); 3ed *'xodj* in *'odj* (P *odj*), P 3ed (h) *āsni*; prid (h) *ajdīnskā* 'ajdove').

V Glasoslovju Pavel navaja (1909: 93), da je za prekmursko glasoslovje najznačilnejši pojav jotacije. Na tem mestu ima Pavel v Glasoslovju večinoma samo *d'* [*dj*] (*d'āboko* ali *d'āboka* 'jabolko', *d'āzāro* = jezero 'tisoč'; *bad'usi*, *baj'usi* 'brki', *pāzdā* 'pazduha', *lādāvdē* 'križ', *liddē* 'ljudje', *foṭivdā*, *pozderdā* = pazderje, *rastovdē* = hrastovje; *oštārdāš/oštardāš* 'krčmar, gostilničar', *vāčērda* 'večerja', *dōpa* ali *dōpič* 'jopa, jopica, suknjič',¹⁹ *dōč* 'jok', *dāhč* '(božična) jelka'; *divdī* 'divji', *krāvdī* *dārām* 'kravji jarem'; *dēi* (3ed 'jesti'), *ordējo* 'orjejo'). Izjema so dvojnice: *dēzditi* ali *gēzditi* 'jezditi', *dētra* ali *gētra* 'jetra'; *dāžik* ali *jāžik* ali *gāžik* 'jezik', *zobdē*, tudi *zobgē* 'zobje'; *vāsāldē* in *vāsālgē* 'veselje'.

V cankovskem krajevnem govoru se je zvočnik *j* večinoma razvil v *g* (*'gē:itra* 'jetra', *'gāzāro* = jezero 'tisoč' (toda P *d'āzāro*), *zu'bō:uvge* = zobovje 'zobje', *'pō:jge* 'fantje', *lid'gē:ī* 'ljudje' (toda P *liddē*); *'gēzditi*) ali *dž* (*bā'žusj* = bajusi 'brki'; *'pāžže* = pazdje in *pōt* *'pāžžamj* 'pazduha'; *ledev'žē:ī* = ledevje 'križ', *'vō:ugālže* = ogelje 'ogljē', *k'rā:vža* (*štāla*) 'kravji (hlev)').

Samostalniki, ki se končajo na *-r* in v knjižnem jeziku pri pregibanju podaljšajo osnovo z *-j*, osnove v cankovskem govoru ne podaljšujejo, npr. *'Ke:lnarōvi* (hišno ime) ali P *mlinarov* 'mlinarjev' in *lōmbrovo listā*, *liskā* (*lōmbār* = lovor). Za *c*, *j*, *č*, *ž*, *š* ali *dž* do preglasa *-o* v *-e* ne prihaja (npr. Oed *s st'ri:cōn*, *s kōņjōn*, *z 'dāžōn*; Rmn *m pō'tā:čōf* 'koles (na avtomobilu, vozu)').

¹⁹ Danes se uporabljata izraza *št'rikaš* ali *št'rikanec*.

3.3 Naglas

Naglas ni vezan na določeno mesto v besedi. Naglašeni samoglasniki so lahko dolgi in kratki, nenaglašeni samoglasniki samo kratki. V večzložnicah sta lahko naglašena dva zloga (npr. *'pou̯b'rāt*, *'xoz̩nt're:igari̯* 'naramnice', *'mārsi̯'kār̩j*, *'na:j'v̩e:kš̩j* in *'na:j'v̩e:ikš̩j*). Govor ne pozna tonemskega naglaševanja; naglas je jakosten.

Govor ima dolg naglas (*'V:*), kratek naglas (*'V*) in nenaglašeno kračino (*V*). Govor kraja Cankova izkazuje: 1) naglasni pomik tipa **sēno/*prōso > *sēnō/*prosō* (npr. *gō'lo:up*, *kō'ko:u̯š*, toda *'n̩e:bo*); 2) naglasni umik s končnega kratkega naglašenega odprtega in zaprtega zloga na prednaglasno kračino **māglā > *māgla* (npr. *'māgla*).

4 Sklep

V članku je podrobneje obravnavano glasoslovje govora kraja Cankova (SLA T387). Govor ne pozna kakovostnih nasprotij v naglašanih zlogih, ima pa količnostno nasprotje: dolgi in kratki samoglasniki so možni v vseh besednih zlogih. Navajamo odraze praslovanskih dolгих in kratkih zložnikov:

Odrazi psl. dolгих zložnikov:

Psl.	*ĕ	*ē	*ĕ̃	*ō	*ō̃	*ō̄	*ā	*ū	*ī̃
Cankova	ɛ:ī/ɛ:ī̃	ɛ:ī̃	ɛ:ē/ɛ:ī̃	o:u̯/o:u̯	o:ū/o:ū̃	ɛ:	á:	ū:	u:/u:u̯

Odrazi psl. kratkih zložnikov:

Psl.	*ĕ	*ĕ-	*ĕ̃-	*ō-	*ō̃-	*ō̄-	*ā	*ū	*ī̃-
Cankova	ɛ	ä	ä̃	o	õ	ǟ	ā	ū	u

Umično naglašena *e* in *ə* sovpadeta z refleksom za **ē/*ĕ̃ > ä*, umično naglašeni *o* pa z refleksoma za **ō/*ō̃ > o*. V primerjavi današnjega stanja z govorom kraja Cankova pred približno sto leti je mogoče opaziti, da govor izkazuje težnjo k daljšanju oz. diftongiranju naglašanih samoglasnikov. Odraž za stalno dolgi **ē*, ki ga Pavel piše izključno monofongično, ima dvojnice z diftongom: *'p̩e:t* in *'p̩e:it* (**P** *pét*), *'r̩e:p* in *'r̩e:ip* (**P** *rép*), *d̩ä's̩e:t* in *d̩ä's̩e:it* (**P** *däsét*), *'p̩e:ta* in *'p̩e:ita*, *g'r̩e:da* in *g'r̩e:ida*, Imn *sku'z̩e:* in *sku'z̩e:ī̃* (toda **P** *sküzä*).

Od soglasniških posebnosti je najbolj zanimiv pojav jotacije. Na tem mestu ima Pavel v Glasoslovju (1909) večinoma samo *d'* [dʲ], medtem ko se danes v cankovskem narečju zvočnik *j* lahko izgovarja kot *g* (*'ge:itra* 'jetra' (**P** *d'étra* ali *g'étra*), *'gäzäro* = jezero 'tisoč' (toda **P** *d'äzäro*), *zu'b̩o:uv̩ge* = zobovje 'zobje' (**P** *zobd'ě*, tudi *zobg'é*), *lid'ge:ī̃* 'ljudje' (toda **P** *lidd'ě*); *'gez̩d̩it̩j* 'jezditi' (**P** *d'èzd̩it̩j* ali *gèzd̩it̩j*), 3ed *'ge:ī̃* 'jesti' (**P** *d'èī̃*)) ali *dž* (*'žāb̩ok̩o* = jabolko (**P** *d'āboko* ali *d'āboka*), *'žāl̩inč* (**P** *d'āl̩ič*) '(božična) jelka', *v̩ä'č̩er̩ža* = večerja (**P** *v̩ä'č̩er̩da*),

bă'žusj = bajusi 'brki' (**P** *bad'usj*, *baj'usj*), *ledev'žę:ĩ* = ledevje 'križ' (toda **P** *lädävd'ę*); *k'rà:vža* (*š'tāla*) 'kravji (hlev)' (**P** *krávd'ĩ d'árām* 'kravji jarem'). Ti primeri kažejo na to, da je prehod *j* > *g* > *dž* mlajši glasovni pojav.

VIRI IN LITERATURA

Metka FURLAN, 2005: Iz primorske leksike. *Annales. Series historia et sociologia* 15/2, 405–410.

Januška GOSTENČNIK, 2022: Fonološki opis govora kraja Večeslavci (SLA T397). *Jezikoslovni zapiski: zbornik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša* 28/2, 125–149.

Marc L. GREENBERG, 1993: Glasoslovni opis treh prekmurskih govorov in komentar k zgodovinskemu glasoslovju in oblikoglasju prekmurskega narečja. *Slavistična revija* 41/4, 465–487.

Marija GERE, 1993: *Govor Cankove. Diplomsko delo*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Tjaša JAKOP, 1998: *Pavlovo Glasoslovje slovenskega cankovskega narečja (s prevodom vokalizma). Diplomsko delo*. Ljubljana.

Tjaša JAKOP, 2006: Leksika in frazeologija v Pavlovem glasoslovju slovenskega cankovskega narečja. *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. Ur. Mihaela Koletnik, Vera Smole. (Zora, 41). Maribor: Slavistično društvo. 352–359.

Tjaša JAKOP, 2017: Govor Cankove od Pavlovega Glasoslovja (1909) dalje. *Avust Pavel med Slovenci, Madžari in Avstrijci = August Pavel among the Slovenians, Hungarians and Austrians*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 53–64.

Mihaela KOLETNIK, 2008: Narečna podoba Prekmurja. *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 9–16.

Tine LOGAR, 1975: *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tine LOGAR in Jakob RIGLER, 1983: *Karta slovenskih narečij*. (Priredila na osnovi Ramovševe dialektološke karte slovenskega jezika, novejših raziskav in gradiva Inštituta za slovenski jezik ZRC SAZU; svetovalec za narodno mejo V.[ladimir] Klemenčič; izdelal Geodetski zavod SRS, kartografski oddelek; merilo 1 : 350.000). Ljubljana: DDU Univerzum.

Vilko NOVAK, 1936: *Izbor prekmurske književnosti*. Celje: Družba sv. Mohorja v Celju.

Avust PAVEL, 1909: *A vashidegkúti szlovén nyelvjárás hangtana*. Budimpešta: A Magyar Tudományos Akadémia.

SLA 3.1 = Jožica ŠKOFIC, Karmen KENDA-JEŽ, Danila ZULJAN KUMAR, Mojca KUMIN HORVAT, Januška GOSTENČNIK, Tjaša JAKOP, Matej ŠEKLI, Nina PAHOR, 2023: Karta slovenskih narečij (različica 2023). *Slovenski lingvistični atlas 3: Kmetovanje*. Atlas. (Jezikovni atlas). Ur. Jožica Škofic idr. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 10–11.

Marko SNOJ, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Založba Modrijan.

Marko SNOJ, ³2016: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan. <https://fran.si/> (20. 5. 2025).

Zinka ZORKO, 1994: Panonska narečja. *Enciklopedija Slovenije* 8. Ur. Marjan Javornik idr. Ljubljana: Mladinska knjiga. 232–233.

Zinka ZORKO, 2008: Prekmursko ravensko podnarečje na Cankovi. *Življenje in delo Jožefa Borovnjaka*. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti. 257–269.

KRAJŠAVE IN KRATICE

D = dajalnik, del = deležnik, ed = ednina, dv = dvojina, I = imenovalnik, K = konzont/soglasnik, M = mestnik, m = moški spol, mn = množina, nam = namenilnik, ned = nedoločnik, nov. = novejšje, O = orodnik, prid = pridevnik, R = roditeljski spol, SLA = Slovenski lingvistični atlas, star. = starejšje, T = tožilnik, T000 = točka, V = vokal/samoglasnik, vel = velelnik, zaim = zaimsek, ž = ženski spol, 1 = 1. oseba, 2 = 2. oseba, 3 = 3. oseba

THE PHONETICS OF THE CANKOVA (PREKMURJE) DIALECT OVER TIME

This article describes the general phonological, phonetic and accentual characteristics of the local dialect of Cankova, which Slovenian dialectology has classified as the Ravensko-Goričko dialect within the Prekmurje dialect, the latter being part of the Pannonian dialect group. The dialect material for this article was collected in Cankova (data point SLA T387) with the help of the questionnaire for the *Slovenian Linguistic Atlas* (SLA) and has been compared with older dialect material from the same village published in 1909 in Avgust Pavel's detailed description of the phonology of his home dialect of Cankova (Prekmurje). The phonetics and phonology of this local dialect are here presented in greater detail.

A detailed analysis of the vocalism and consonantism of Cankova and comparing it with the approximately 100-year-old dialect material by Avgust Pavel (1909) show that some phonetic changes or developments did occur (although differences in vocabulary are slightly more pronounced). Compared to about a hundred years ago, the Cankova local dialect shows a tendency to lengthen or diphthongise stressed vowels. The mirror image for the permanently long Protoslavick vowel **e*, to which Pavel assigns an exclusively monophthong function, has counterparts in the diphthong: '*p̣e:t* and '*p̣e:it* 'five' (P *p̣ét*), '*ṛe:p* and '*ṛe:ip* 'tail' (P *ṛép*), '*ḍä'ṣe:t* and '*ḍä'ṣe:it* 'ten' (P *ḍäṣét*), Npl *sku'ẓe:* and *sku'ẓe:it* 'tears' (but P *sküẓä*).

Among consonantal peculiarities, the phenomenon of so called iotatation is the most interesting. At this point, Pavel in Glaslovje (1909) normally has only the consonant *d'* [dʲ], while in the present-day Cankova dialect the vowel *j* can be pronounced as *g* ('*g̣äẓäro* 'thousand' (but P *ḍäẓäro*), '*lid'g̣e:it* 'people' (but P *lidḍé*) or *ž* [dʒ] ('*ẓ̌äḅoḳo* 'apple' (P *ḍäḅoko* or *ḍäḅoka*), '*ṿäč̣eṛža* 'dinner' (P *ṿäč̣erḍä*), '*ḅä'žuṣj* 'moustache' (P *baḍüṣj*, *baj̣üṣj*), '*leḍev'ẓ̌e:it* 'kidneys' (but P *läḍävḍé*), '*g̣e:iṭra* 'liver' (P *ḍéṭra* or *g̣éṭra*)). These examples show that the transition *j* > *g* > *dž* is a more recent phonetic phenomenon.